

De Marke

oudheidkundig mededelingenblad

oktober 2009

De Marke

is het orgaan van de Oudheidkundige Vereniging 'De Marke', met als werkgebied de plaatsen Beekbergen, Brummen, Eerbeek, Hall, Hoenderloo, Klarenbeek, Loenen & Ugchelen.

Eindredactie: Willem Reusink
Noteboomstraat 15
7101 MG Winterswijk
☎05 43 - 51 46 92 / ☎06 23 41 90 97
E✉: willem.reusink@planet.nl

Bestuurssamenstelling OHV 'De Marke':

<u>Voorzitter:</u>	H.W. van Harreveld	
	Tuinstraat 59	6971 BH Brummen
		☎05 75 - 56 60 48
<u>Secretaris:</u>	C.C. Uenk-Dirksen	
	Ringlaan 46	6961 KL Eerbeek
		☎03 13 - 65 25 53
<u>Penningmeester:</u>	J. Zengerink	
	Rhienderensestraat 53	6964 BH Hall
		☎03 13 - 65 19 60
<u>Bibliothecharis:</u>	W.T.M. Klomp	
	Langschoten 71	7371 EP Loenen
		☎055 - 505 22 76
<u>Leden:</u>	M. van Zadelhoff-Ruumpol	
	Loenenseweg 150	6961 HL Eerbeek
		☎03 13 - 65 17 24
	J.R.B.W. Krepel	
	Vijverweg 2	7382 BV Klarenbeek
		☎055 - 301 13 30
	A. van Bodegom	
	Wilhelminastraat 12	6971 AK Brummen
		☎05 75 - 56 13 23

Lidmaatschap: € 14,00 per jaar; aanmelden bij de secretaris.
Excursies: 2 x per jaar organiseert 'De Marke' een excursie.
Lezingen: gemiddeld 5 x per jaar organiseert de vereniging lezingen.
Mededelingenblad: dit blad verschijnt drie maal per jaar (feb - juni - okt.)
Website: www.ohv-demarke.nl
E✉:secretariaat: clara.uenk@hetnet.nl

Overname van (gedeeltelijke) teksten en afbeeldingen uit dit blad is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de eindredacteur.

Mededelingenblad 'De Marke'

jaargang 33

no 3

Inhoudsopgave:

pag	1	Inhoudsopgave	
	2	Willem Reusink	- Redactionele mededelingen
	3	Clara Uenk	- Nieuwsbrief oktober 2009
	4	Piet Willemsens	- De Marke maakte mooie reis naar Duitsland
	6	Marianne van Zadelhoff	- Kanaalfeest
	7	Henk Phielix	- Leven in de wijk 'De Oliemolen'
	13	Wietse Venema	- Het Beekberger Woud gedeeltelijk herstel
	17	Piet Willemsens	- Brandweer Brummen, vroeger en nu
	22	Willem Reusink	- De havezathe 'De Rees' (deel 2)
	29		- Een buurtschool in de 18e en 19e eeuw
	31		- Overpeinzingen van een bejaard mens
	32		- De aankomst van Sint Nicolaas in 1970

*Op de voorkant de aankomst van
Sint Nicolaas bij de Hallsebrug in
1970. Foto uit bezit van mevrouw
De Vries-Maatman.
Zie ook p 6 en p 32.*

Redactioneel nieuws

Op het omslag van de vorige 'Marke' stond een afbeelding van een ansichtkaart van de Arnhemseweg in Loenen. Die kaart kwam uit de collectie van ons Marke-lid Henk Slief en Henk weet nog te vertellen dat de voerman op de stortkar Klaas van de Beld heet. Voor de volledigheid hierbij vermeld.

De oproep onder aan pagina 21 van de vorige 'Marke' heeft geen respons opgeleverd, vandaar dat ik hem nog een keer onder uw aandacht breng.

In ieder geval hoop ik dat de bijdragen van Piet Willemsens, Wietse Venema, Marianne van Zadelhoff, Clara Uenk, Henk Phielix en mijzelf u kunnen boeien en dat ons mededelingenblad u het gewenste leesplezier verschaft.

Let u vooral op de data en de locatie van de lezingen!

Willem Reusink

Zo maar een plaatje om de ruimte op te vullen.

Foto uit 1895/1896 gemaakt bij Huize 'Den Bosch' in Leuvenheim.

Nieuwsbrief

21e jaargang no. 2

ISSN 1382-0478

oktober 2009

Bibliotheek:

Onze bibliotheek is uitgebreid met de volgende titels:

nr. 482 Oranje Vereniging Klarenbeek 75 jaar. Van de periode 1932-1995 samenvattingen en foto's. Vanaf 1996 uitgebreide verslagen en héél veel foto's van vrolijke mensen. Bladerend door het boek van 175 bladzijden blijkt wel dat men in Klarenbeek van feesten weet. Markelid Bert Visser heeft het leeuwendeel van de samenstelling van het boek voor zijn rekening genomen.

Nr. 483 Veldnamen in Voorst door Dirk Otten. De gemeente Voorst ligt over de volle lengte en breedte in de vruchtbare IJsselvallei. Al zeer vroeg konden de lichte gronden in deze vallei in cultuur worden gebracht. Als gevolg daarvan ontstonden in Voorst in de periode 770-1500 meer namen dan in enig andere gemeente van de Noordoost-Veluwe. De naamgeving ging door tot het eind van de 19e eeuw. Verscheidene veldnamen zijn tegenwoordig nog bekend en in gebruik als boerderijnaam, huisnaam, familienaam en straatnaam. Uitgave van de IJsselacademie te Kampen, ISBN 90-6697-181-9

Nr. 484 Boerderijnamen in Voorst door Dirk Otten. Lexicon van ruim 900 boerderijnamen uit de periode 800-2000. In het juninummer van 'De Marke' (blz. 20-21) is dit boek uitgebreid besproken. Uitgave van de IJsselacademie te Kampen, ISBN 978-90-6697-197-4

Lezingen:

Donderdag 15 oktober 2009: 'Hof te Dieren door de eeuwen heen' door de heer Frits Tesser in 'Concordia' in Brummen.

Donderdag 19 november 2009: 'De vier seizoenen in de Kroondomeinen' door de heer Jan Huttinga in 'Het Jeugdhuis' in Loenen.

Woensdag 27 januari 2010: 'Steenfabrieken in het Gelders Rivierengebied' door de heer Peter Nijhof in 'Concordia' in Brummen.

Woensdag 17 maart 2010: 'Hooibergen in Oost-Nederland' door de heer Ab Goutbeek in 'De Korenmolen' in Eerbeek.

De lezingen beginnen steeds om 20:00 uur. Noteer ze vast in uw agenda of op de kalender.

Hebt u op de website al de foto's bekeken van de dagexcursie naar Anholt en Xanten?

Clara Uenk-Dirksen, secretaris

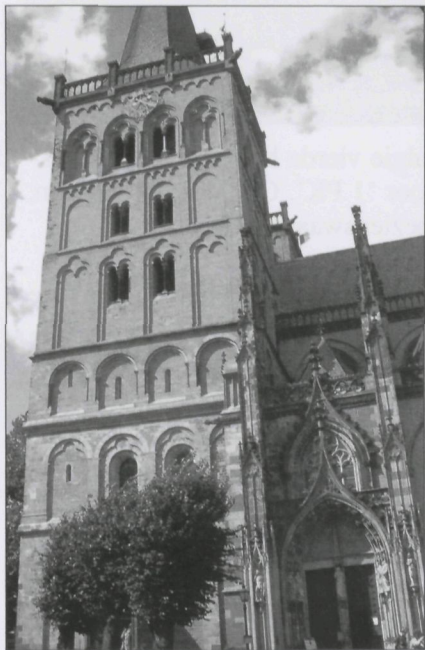
De Marke maakte mooie reis naar Duitsland

Bij de vele activiteiten die De Marke kent, vormt de jaarlijkse grote dagreis het hoogtepunt. Met veel zorg en een grondige voorbereiding worden er interessante objecten gezocht en gevonden. Kennelijk weten veel leden van onze vereniging dat, want het aantal aanmeldingen voor de trip van 29 augustus was zeer groot. Meer dan de 54 plekken die in het vooruitzicht waren gesteld. De vereniging was zo coulant een bus voor 69 personen in te huren. Nóg niet genoeg. Er moest ook nog een personenauto worden ingeschakeld (de penningmeester met zijn vrouw).

Onze najaarsexcursie kende drie objecten, een kasteel, een oude stad en een Romeins park. Kasteel Wasserburg Anholt was het eerst aan de beurt (zie foto rechts).

Hier konden we zowel koffie drinken als het indrukwekkende museum bezoeken. Om beurten, want de groep was te groot om in één keer 'af te werken'. Een ervaren rondleidster liet ons de grote rijkdom aan klassieke en barokke kunstwerken zien. Daaronder zelfs een werk van Rembrandt, een mythologische voorstelling met veel voluptueus vrouwelijk schoon. Daarnaast verzame-

lingen van prachtig porselein, heel oude boeken, gobelins enz. Aardig om te vermelden is dat de mensen in de 16e eeuw rechtop sliepen. Zittend wel te verstaan. Ook in dat fraaie hemelbed, dat we mochten bezichtigen.

Het kasteel is al sinds 1641 in privébezit van de vorsten Zu Salm-Salm. Dankzij nazischurk Goering kon in de oorlog praktisch het gehele bezit voor bombardementen gespaard blijven. De Duitsers borgen alles in een ondergrondse tinmijn op.

Van de oude stad Xanten konden we onder andere de oude kathedraal bewonderen (zie foto links). Lunch genoten we in het Gotisches Haus. Heerlijk, die bijzondere soep, maar iets meer had ook gemogen!

Het derde grote excursieobject was het nabij Xanten gelegen Archeologisch Park, waarbij ook het Romeins museum met de grote thermen, die in 125 na Christus door keizer Hadrianus werden gebouwd. Het park is gelegen op het grondgebied van de voormalige Romeinse stad Colonia Ulpia. Grote attracties zijn hier de haventempel, het amfitheater en de thermen. Ze geven een duidelijk beeld van het Romeinse leven. Tijdens de bloeitijd woonden hier tienduizend mensen.

Vol indrukken reisden we later in de middag af naar 's-Heerenberg voor een kopje koffie en een lekker Montferlands rondje. Vlak voor de eerste halte van de thuisreis, nabij Brummen, hield voorzitter Henk van Harreveld een speechje, waarin hij met name Marianne van Zadelhof bedankte voor de prima organisatie en chauffeur Erik Jonker voor diens kundig omgaan met het 'schip'.

Piet Willemsens

Kanaalfeest

Op 13 september j.l. organiseerde het Platform Toerisme en Recreatie van de gemeente Brummen voor de tweede keer een Kanaalfeest. Het vond plaats aan beide zijden van het kanaal op de Dierenseweg tussen de Brummense- en Hallsebrug.

De oude Brummense brug ca 1952.

De nostalgie vierde hoogtij met een trekschuit die via het jaagpad werd getrokken door '1 PK'. Ook de paardentram, met drie prachtige paarden ervoor, was een bezienswaardigheid.

Om de geschiedenis van het Apeldoorns-Dierens kanaal te belichten gaf 'De Marke' acte de présence met een mini-expositie van oude foto's en ansichten. Vooral de aan het kanaal gelegen plaatsen: Apeldoorn, Loenen, Eerbeek/Hall en Dieren kwamen aan bod. Daaronder opnames uit de collectie van mevrouw C.M. van Oorspronk uit Loenen, die nog nooit eerder te zien waren. Verder een drietal mooie foto's van de aankomst per schip van Sinterklaas bij de Hallse brug, beschikbaar gesteld door mevrouw De Vries – Maatman (zie ook pagina 32). Verder waren we blij met de medewerking van onze eindredacteur Willem Reusink die ons materiaal uit zijn privé-verzameling aanleverde.

Schaatsplezier op het kanaal bij Eerbeek ca 1912

Aan belangstelling heeft het niet ontbroken. Velen kwamen een kijkje nemen en voor menig oudere onder ons waren de getoonde plaatjes 'een feest van herkenning'. Mooie verhalen en herinneringen kwamen weer boven.

De Stichting Apeldoorns Kanaal was ook aanwezig met een stand; zij stellen zich ten doel om het kanaal weer in zijn oude glorie te herstellen. Een herstel als vaarweg voor de recreatievaart biedt de beste waarborg om deze duurzaam voor het nageslacht te behouden.

Als vereniging met historisch besef wensen we hen veel succes bij dit streven!

Marianne van Zadelhoff

Het leven in wijk 'De Oliemolen' en Rhienderen 40 jaar geleden

een nieuwe baan en een nieuwe woning

Kerstmis 1968 verhuisden we – vrouw, man en twee zoontjes van 1 en 2 jaar – van Gorinchem in Zuid-Holland naar Brummen. Daarvoor had ik als onderwijzer op de geboortedag van Prins Willem Alexander proefles gegeven aan de Brummense 'Koningin Julianaschool'. Dit gebeurde in aanwezigheid van het hoofd der school, de heer Grouwstra, en de wethouder van Onderwijs, de heer Scholtz. Ik gebruikte de lunch in Café 'Molenzicht' van Moos Hoefnagels. Collega's aan de school waren toen in klas 1: Jenny Stegeman uit De Hoven, klas 2: Lies Danker (woonde in de Becker's Sonsstraat), klas 3: Mevrouw Rauwerda (woonde in de Troelstralaan), klas 4: Wim Hol (woonde in de Geelgorsstraat). Ik kreeg als opvolger van Han de Vos, die woonde aan de Arnhemsestraat tegenover de 'cafetaria' van Minks en die een half jaar eerder was afgekeurd, klas 5. Tijdelijk was toen mevrouw Van Zandwijk-Nieuwland ingevallen.

het onderwijs

Wat onderwijs betreft ging ik van een gecombineerde klas 4 en 5 met ca 40 leerlingen op een traditionele school in een arbeiderswijk naar een enkele klas met ca 25 leerlingen in een dorpsschool, die wel wat vernieuwend was. We werden – vooral op taalgebied – bijgeschoold door de heer Van Essen, die nogal vooruitstrevend was. Dit op vrijwillige basis.

De 'Koningin Julianaschool' in 1965

De 'Koningin Julianaschool' was van 1965 en heette oorspronkelijk 'School II'. Ze was gevestigd geweest in de Zegerijstraat en de Schoolstraat en was in 1888 opgericht. Bekende schoolhoofden uit het verleden zijn meester Nijhof en 'Pa' De Wit.

Bij de nieuwe school was een groot eigen sportveld met vèrspringbak en een kleine gymzaal zonder douches stond naast de Mavo-school en tegenover de 'Prinses Marijkeleuterschool'. Hier waren de leidsters destijds Paalman en Wools en later Klomp, Dorland en De Kruijff. Sportdagen hielden we op de velden van SC Brummen op 'De Pothof', waar Peter Dix de scepter zwaaide. Schoolzwemmen was er in het verwarmde openluchtbad 'Rhienderoord' met eerst het badmeestersechtpaar Kuipers en later de badmeesters Henk Rozie en Han van Ettinger.

'De nacht van Brummen' en de scholenmarathon waren toen grote evenementen. De nacht van Brummen was een zwemmarathon tussen verenigingen en instellingen, die elk een estafetteploeg van 20 personen leverden. Er werd gezwommen van 's avonds zes uur tot 's morgens zes uur in een heel aparte

sfeer. Ieder team had zijn eigen slaap/rust- en cateringvoorzieningen (meestal bungalowtenten).

Het dorp Brummen telde toen vijf scholen: de 'Wilhelminaschool' (hoofd: Groot Nibbelink), de 'Sint Pancratiusschool' (hoofd: Schockman), de 'Burgemeester Dekkerschool' (hoofd: Veldink), de net opgerichte school 'De Wiekslag', die nu 'Krullebaar' heet (hoofd: Muller) en dat was de school waar onze jongens later naar toe gingen, en mijn eigen 'Koningin Juliana-school' (hoofd: Grouwstra).

'De Wiekslag' was nodig in de uitbreiding van de Vogelbuurt. Leerkrachten op die school waren o.a. Kolkman, Huurnink, Roeterd en Diseraad. De openbare buurtkleuterschool 'Hummelhonk' was van hout en stond tussen de Talmastraat en Savornin Lohmanstraat met o.a. juffrouw Jansen uit Leuvenheim.

het huis

We kregen een huurwoning aan de Gruttostraat – voor onderwijzers was er een hoekwoning! – aangeboden door de woningbouwvereniging. Daarbij maakten we kennis met de bestuursleden De Kant en Kleisterlee. We gingen er wat woning betreft flink op vooruit: van een flat 3-hoog met één oliegestookte kachel naar een ééngesinswoning met c.v. (moederhaard in de woonkamer) en een tuin. Onze huur ging wel omhoog: van ca 95 gulden naar 110 gulden per maand (ca € 50,00 !!!) en we konden een garagebox in onze straat huren voor 15 gulden per maand. Ons huisnummer was eerst 15 en werd later 17. Families die in dezelfde straat woonden, waren Zwierenberg, Booy, De Brouwer, Verbeek, Bomhof, Lammertink (Mevrouw Lammertink werd later wethouder voor de PvdA), Van Breda, Steenwinkel, Gerritsen, Bölkow, Smits, Vreeker, De Wit, Gietelink, Van Driel en Van der Veen.

We hadden geen telefoon en gingen bellen in de cel aan de Troelstralaan of bij mijn schoolhoofd Grouwstra. Later hadden we als eersten op ons pleintje tele-

foon en gaven dan aan buurtgenoten bijvoorbeeld bij een naderende geboorte de sleutel, zodat de de aanstaande ouders eventueel 's nachts dokter of vroedvrouw konden bellen.

De Troelstralaan in 1970

de buurt

Wij woonden aan de rand van de bebouwing. De grens werd gevormd door de Patrijsstraat, Fazantstraat en Mezenstraat. De kinderen konden er geweldig graven, bouwen en vliegeren op het braakliggend terrein aan de Kampweg, wat daarvoor akkerland was geweest. De Kleiweg was een onverhard pad, dat schuin van de Gruttostraat naar de Kampweg liep en uitkwam bij de Sparwinkel van Spiegelenberg. In deze semi-zelfbedieningswinkel of bij Doornink's Supermarkt in de Ambachtstraat (later Coenraads en nu Ann Christian Art Meubelen) deden we onze boodschappen. De Mezenstraat, Gruttostraat en Fazantstraat werden de volgende jaren uitgebouwd. Langs de Kampweg en Meengatstraat stonden nog enkele vrijstaande huizen en boerderijtjes, die later bijna allemaal gesloopt zijn.

het dagelijks leven

Tijdens de nieuwbouw in de Gruttostraat kregen we via aannemer Reussink uit Zutphen, waar de heer F. Boezewinkel stage liep, bezoek van een woonadviescommissie, alleen maar bestaande uit dames. Die kwamen de woning beoordelen op indeling, praktisch gebruik en wooncomfort om die inzichten later weer te gebruiken bij nieuwe wooncomplexen. Ook aan ons werden wat vragen gesteld wat betreft klachten, wensen en opmerkingen.

Er kwam in die tijd nog een straatfotograaf langs de deur, die van onze kleine kinderen prachtige zwart-wit-foto's maakte. Zelf had ik een simpele Agfa-Clack voor rolletjes van 12 foto's die ik liet ontwikkelen bij fotograaf Jan Wiegman in de Ambachtstraat.

winkels en gebouwen

In de buurt hadden we de winkel van bakker Zweers (zie afb. rechts) in de Zegerijstraat, de zuivelwinkel van Bierhof (Jansen) aan de Corten-oeverseweg en aan dezelfde weg was de bloemisterij met kassen van Steven Pennekamp.

In de Zegerijstraat stond ook een grote schuur waar de in zijn vak landelijk bekende Louis van Deventer zijn werkplaats had en waar hij draaiorgels bouwde, repareerde, restaureerde en waar de orgelboeken met de gaatjes geperforeerd werden.

In Rhienderen hadden we nog bakker Van Neck (nu familie Eikelboom), kruidenier/drogist Van Baak (nu Chinees-Indisch restaurant 'Hong-Kong'), de brandstoffenhandel en benzinestation van Ep Brekveld (nu Rutgers bouwmaterialenhandel), die na de sloop van de villa's 'Pitilia' en 'Akkervoorde' op die plek een nieuw tankstation bouwde. Dan was en is er nog Rijkschool Voskamp, er was de 'Tollybar' (in de garages van Voskamp), de voormalige smederij van Dollekamp met een winkel in huishoudelijke artikelen en speelgoed, in welk pand nu Eatpoint 'De Beckson' is gevestigd.

De Becker's Sonsfabrieken in 1964

© Foto Brouwer – Brummen

Naast de Becker's Sons-fabrieken – die toen nog in vol bedrijf waren en later overgingen naar Simmonds Precision – was het buurtwinkeltje met rookwaren van Brink-Klein Nagelvoort en de Sparwinkel van Herman Kerkhof was op de hoek van de Zutphensestraat en het Rhienderens voetpad.

In de voormalige kruidenierswinkel van Hendrik Wunderink vestigde zich kapper Martie Bouwmeester, die daarvoor zijn zaak had op de hoek van de Becker's Sonsstraat en Zutphensestraat. Café 't Anker' was – hoewel niet meer geopend – nog helemaal ingericht (nu is daar de biologische kwekerij met winkel 'De Meander')

In de Becker's Sonsstraat stonden halverwege nog de resten van de 'mölle van Jansen'. Toen ik op een zondagmorgen ontdekte dat ze daar aan het slopen

waren, ben ik urenlang bezig geweest om de handgesmede spijkers uit de balken te trekken. Deze heb ik later in de klas laten zien en uitgedeeld.

© Foto Brouwer – Brummen

De Brummense huishoudschool in 1959

Bekende gebouwen van toen, die later zijn afgebroken, zijn: de huishoudschool aan de Troelstralaan met juffrouw Ter Haar als directrice (nu is er 'De Molenhorst'); de graanhandel en maalderij van Breunissen (daarvoor de molen van Lentink), die eveneens aan de Troelstralaan stond; de 'Burgemeester Dekkerschool', waar nu kinderdagverblijf 'Bengelenburg' is gevestigd en de villa 'Beelhorst' aan de Cortenoeversweg, waar juffrouw Knottenbelt woonde en die daar teken- en schilderles gaf. De naam 'Beelhorst' is sinds kort verbonden aan de villa die vroeger dienst deed als o.a. gemeentehuis, huishoudschool, vergaderruimte voor diverse Brummense verenigingen en instellingen en als politiebureau (links naast 'Assenrade' aan de Zutphensestraat).

Aan de Baron Van Sytzamastraat had Herman Klein Heerenbrink zijn boerderij. Later woonde hij in het gebouw van de ABN-Amrobank, waar eerst het loodgietersbedrijf van Grotenhuis zat.

het kinderleven

Onze kinderen deden toen nog enthousiast mee aan de 'Floralia'-tentoonstellingen met o.a. mosfantasieën en ze liepen met hun versierde haantjes van Bakker Zweers mee in de Palmpaasoptocht. De door de ouders gemaakte paasstokken werden streng beoordeeld door een jury, die ook prijzen toekende. In die jury zaten b.v. de heer G. Grotenhuis (de bekende koffiebrander aan de hoek Tuinstraat/Ambachtstraat, die ook secretaris was van de 'VVV Brummens Belang'.

Zwemles kregen de kinderen van badmeester Henk Rozie en dat gebeurde 's

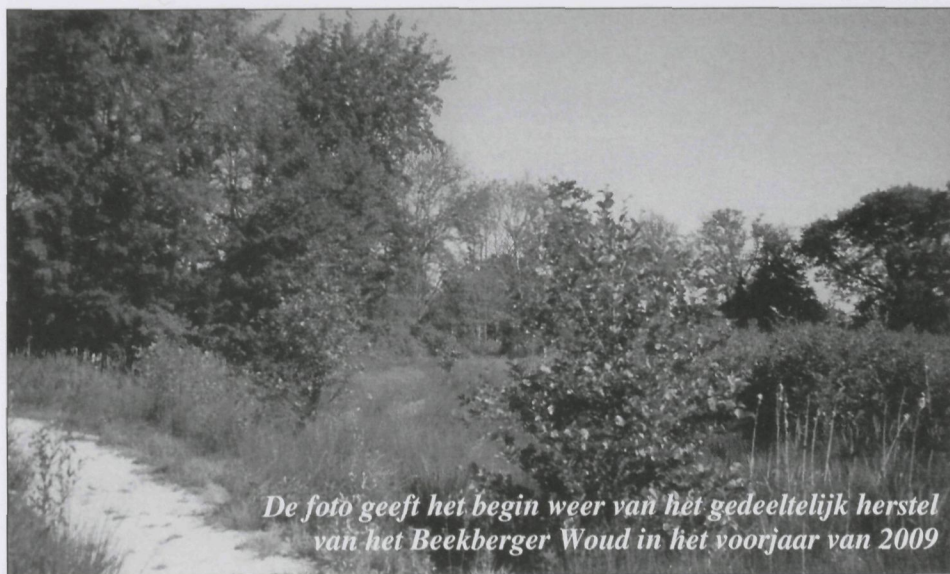
morgens om zeven uur, in weer en wind in het onoverdekte, maar wel verwarmde, zwembad 'Rhienderoord'. Het was soms gewoon Spartaans!! Wij stonden met een dikke jas aan langs de kant en de kinderen bibberend tot aan hun knieën in het water. Later konden ze tot aan hun kin onder het warme water blijven. Na afloop dan snel een badjas aan en dan gauw (voor wie een auto had) naar huis om op temperatuur te komen, te eten en dan naar school. Een zwemdiploma halen was toen een hele prestatie. Ook voor de ouders!

Henk Phielix

Het Beekberger Woud – gedeeltelijk herstel

Hoe was het ooit?

Ten noorden van de Woudweg, welke loopt van het dorpje Lieren naar Klarerbeek, lag ooit het legendarische Beekbergerwoud. Het was een moerasbos, waarin veel elzen stonden, die periodiek op toegankelijke plaatsen werden omgehakt. Oorspronkelijk behoorde het gebied tot de erven van de Lierder Marke. Dat betekende dat deelgerechtigden in die marke voor een bepaald deel gerechtigd waren heideplaggen en hout te halen uit het Beekbergerwoud.

De foto geeft het begin weer van het gedeeltelijk herstel van het Beekberger Woud in het voorjaar van 2009

Het kappen van de elzen kon feitelijk alleen geschieden in strenge winters waneer de ondergrond was bevroren. In het voorjaar stond er soms 80 cm water. Het bijzondere van het gebied was, dat op een aantal plaatsen periodiek en permanent kwel naar boven kwam. Dat had tot gevolg dat er een overvloedige plantengroei was met bijzondere bos- en moerasplanten. De planten- en dierenwereld kon zich in het Beekbergerwoud ontwikkelen en handhaven, omdat het door de eeuwen heen zo'n moeilijk begaanbaar gebied was, waarin verschillende bijzondere planten voorkwamen.

Deze situatie duurde voort tot 1869. De heer Van Spreekens, grondexploitant, kocht het Beekbergerwoud van de erven van de Lierder Mark en liet een afwateringssloot rondom het woud graven, zodat het water kon wegstromen. Daarna werd met veel moeite begonnen met het kappen van een doorgang dwars door het woud van zuid naar noord. Dat is nu de Van Spreekenslaan, zijweg van de Woudweg. Successievelijk werden alle bomen gekapt. De opbrengst was uiteindelijk twee dubbeltjes per boom.

Het gebied werd verder ontgonnen tot landbouwgrond, waarop een aantal boerderijen werden gebouwd.

Hoe zag het er uit?

Dankzij de kadastrale atlas van 1832 weten we ongeveer hoe het Woud er toen uitzag. Fotografie en film moesten nog worden uitgevonden. De landmeter van de 1^e klasse L. de Jong heeft in 1832 onder meer het Woud opgemeten. De landmeters kregen betaald naar gelang het aantal percelen, dat ze opmaten. Dat systeem leidde er toe, dat ze in de verscheidenheid van de aard van de percelen precies te werk gingen. Zo werden onder meer onderscheiden: percelen hakhout, opgaande bomen, dennen, dennenbos, heide, heide met struiken, zand, wilgenbos enz.

De percelen van het Woud, in 1832 nog eigendom van de Geërfden van de Lierdermark, die de landmeter heeft ingetekend, hadden grillige vormen en bestonden aan de rand van het natuurgebied uit heide met struiken of stukken weiland. Meer naar het midden toe stonden opgaande bomen en hakhout.

In het midden van het Woud waren twee grote percelen samen ongeveer 52 ha, bestaande uit opgaande bomen. Verder ongeveer 46 hectare hakhout, verdeeld over 36 percelen en ongeveer 2 ha dennenbos, verspreid over 5 percelen. Naar de randen toe waren volgens de kaart van 1832 grote percelen heide met struiken.

Huidige situatie

Tot voor kort bestond het gebied van het voormalig woud uit landbouwgrond doorsneden door de autosnelweg A 50 (zuid-noordweg) met een grote parkeerplaats, genaamd de Somp. Ook een hoogspanningsleiding van 150 kV Apeldoorn – Eerbeek doorsnijdt het gebied. Aanvankelijk zou de hoogspanningsleiding bovengronds worden aangelegd, maar dat is na bezwaren van onder meer de gemeenteraad van Apeldoorn en een particulier niet doorgegaan. De hoogspanningsleiding ligt na een aantal procedures tot aan de Raad van State toe, ondergronds.

Hersteld gedeelte van het Woud met plankier

Toekomstige situatie

De Vereniging Natuurmonumenten is van plan het gehele gebied van het voormalige Beekberger Woud aan te kopen en het opnieuw om te vormen tot een natuurgebied. Er is reeds ongeveer 60 hectare aangekocht en door Natuurmonumenten voor een deel omgevormd tot een natuurlijk geheel.

Het door Natuurmonumenten aangelegde en toegankelijk natuurgebied betreft het meest westelijk gelegen deel van het voormalige Woud, globaal genomen grenzend aan de Traandijk, zijweg van de Woudweg. In 1832 bestond dat gedeelte voornamelijk uit heide met struiken.

Hoe ziet het hersteld gedeelte er nu uit

Via een onverharde zijweg van de Woudweg, omzoomd door brandnetels, kan het toegankelijk gedeelte van het woud worden bereikt. Een bochtig plankier leidt over een onder water gezet gedeelte van het terrein. Er staat globaal genomen 40 tot 80 cm water, waarin allerlei waterplanten en amfibieën voorkomen. Verder zijn er droge gedeelten met een aantal poelen. Op een uitkijktoren kan een goed overzicht worden verkregen. Een aantal grote oude knoestige eikenbomen markeert de grens. Ook houtwallen vormen hier en daar markante coulissen. De beplanting bestaat verder nogal eenzijdig uit biez en rietvelden. Dit is een algemene indruk in het voorjaar van 2009. De verwachting is, dat de natuur zich opnieuw zal ontwikkelen tot een waardevol gebied.

Het bosrijke gedeelte van het woud vanaf het toegankelijke gedeelte tot aan de autosnelweg A 50, dat voor het grootste deel ook in bezit is van Natuurmonumenten, is niet toegankelijk.

Het meest oostelijk deel van het woud, gelegen aan de oostkant van de autosnelweg A 50 is nog landbouwgebied, waar voor het merendeel marginale boerenbedrijfjes zijn gevestigd.

Literatuur:

'Het Beekberger Woud, de geschiedenis van een verloren oerbos'
door M. van Loohuizen, tijdschrift 'De Marke' 1980;

'Het Beekberger Woud, natuurontwikkeling in een voormalig oerbos',
plan van Natuurmonumenten, maart 1993;

'Het Beekberger Woud', tijdschrift 'De Marke', oktober 2002.

Wietse Venema

Brandweer Gemeente Brummen vroeger en nu

Vanaf de oudste tijden heeft het in Brummen en Eerbeek gebrand. Vroeger vooral op boerderijen. Een leuke indicatie daarover heb ik uit 1961, toen landbouwer J. van Hattem een brief aan de gemeente schreef en daarin klaagde dat er bij een gevaarlijke hooibroei, nergens een hooipeilijzer beschikbaar was om de temperatuur te meten. Hij schenkt de gemeente 25 gulden als bijdrage voor de aanschaf, die de gemeente verleidt om zo'n apparaat voor 75 gulden te kopen!

Twee korpsen

De gemeente beschikt tegenwoordig over twee brandweerkorpsen: één te Brummen en één te Eerbeek. Beide beschikken over ca twintig brandweerlieden, allemaal vrijwilligers, die bij een piep uit hun pagermobieltje onmiddellijk naar een brandweerwagen snellen. Grote branden zijn ze aldus meester geworden, bijvoorbeeld die van papierfabriek 'De Hoop' in 1978, toen men bijna een week moest nablussen. Miljoenen guldens schade. Ruim 10 jaar later was het weer goed mis bij 'De Hoop'. Opnieuw forse schade en dagenlang nabluswerk.

Het dorp Brummen beschikte over minder fabrieken, maar boerderijen des meer. Bekend zijn nog altijd de branden in de boerderij van Gerrit Beker in Cortenoever in 1980, en die in 'Het Vosje'. Meesmuilend werd er gelachen

toen op 1 mei 1980 de boerderij van brandweercommandant Koppel Gerritsen in de fik ging (zie foto boven). Interessant detail: diens zoon is thans al jaren burgemeester van Zutphen en in die hoedanigheid lid van het dagelijks bestuur van de regionale brandweer in ons gebied. (Veiligheidsregio Noord- en Oost- Gelderland).

De oudste datering van de brandweer van Brummen is van 10 maart 1818, toen een Brandreglement in het leven werd geroepen. Over de geschiedenis van de brandweer in onze gemeente praat ik met Gerrit te Bokkel (1946), die het korps in totaal 34,5 jaar heeft gediend! Van 1967 tot 2002. De laatste drie jaar ook nog als waarnemend commandant van de gehele gemeente.

Vroeger had een brandweerman meestal een zelfstandig bedrijf als achtergrond, dus was hij boer of middenstander. Tegenwoordig hebben de meeste een baan, maar die moeten ze wel onmiddellijk in de steek laten als de pieper hen oproept. In Eerbeek gebeurt dat zo'n 80 à 120 keer per jaar, in Brummen iets minder.

"Een mooi beroep hè," gnuift Gerrit als hij erover praat. "Er zitten zeker gevaarlijke kantjes aan, maar het geeft grote voldoening als je de brand meester bent. Daarvoor is vooral vakmanschap nodig. Een opleiding van twee tot zes jaar tegenwoordig. Je kan ook door blijven leren. Zo heb ik zelf in totaal ongeveer dertien jaar diverse brandweeropleidingen gevolgd. Tegenwoordig is het eigenlijk een heel brandweerleven lang blijven leren. Dat is wel nodig ook, want de wereld verandert snel. Het blussen van branden is slechts een

onderdeel van het totale takenpakket van de brandweer. Slechts een enkele keer wordt er een blessure opgelopen.”

Helaas werd de brandweer van Eerbeek ook een keer getroffen door een dodelijk ongeval. Gerrit herinnert zich het nog als de dag van gisteren. Dat van zijn 43-jarige brandweercollega en vriend, Jan Limpers uit Hall, die in 1989 bij een brandverkenningstocht in een vliegtuig op de Veluwe om het leven is gekomen.

Eerbeekse brandweerwagen

Het ging bij het brandblussen (ook) vroeger wel eens mis. Bijvoorbeeld in 1913, toen de papierfabriek van Huiskamp afbrandde. De brandspuit stond vlakbij in het brandweershuisje, maar de handbediende oude spuit kon weinig uitrichten. Dus werd de hulp van Brummen ingeroepen, maar vanwege de slechte communicatie in die dagen arriveerde de spuit pas na uren. Zo heeft elke brand zijn historie, en telkens werd er door de gemeente beter materiaal gekocht en de ervaring ter harte genomen.

Alarmnummer

Een brand kan op ieder moment uitbreken, maar een flink deel van de meldingen is overdag en in de avonduren. In de nacht is het relatief rustig in de gemeente Brummen.

Hoe gaat het tegenwoordig bij een brand te werk? Iemand belt het alarmnummer 112, wat op de meldkamer in Apeldoorn terechtkomt. Daar wordt de belangrijkste informatie over de brand of incident direct vastgelegd, waarbij ze tegelijk de locatie en omvang van de brand noteren. Binnen enkele seconden worden volgens een vast protocol één of meerdere brandweervoertuigen opgeroepen. Zo kunnen dus via een pagersysteem (C 2000) ook brandweerlieden in onze gemeente worden gewaarschuwd. Vandaar gaat er een pieper naar alle veertig brandweerlieden in onze gemeente. Als iemand in het zangkoor bezig

is, dan zingt hij onmiddellijk een toontje lager en snelt de repetitieruimte uit. Voor een eenvoudig melding gaat een brandweerwagen met zes man erop af. Vaak ook een tweede wagen, alleen al om de motivering erin te houden. In de praktijk blijken nooit alle veertig brandweerlieden aanwezig.”

Hecht geheel

“De minimumleeftijd voor brandweerman is 24 jaar en bij 55 moet je eruit,” moppert Gerrit, “maar gelukkig is men is nu bezig de leeftijd omhoog te brengen.”

Beide korpsen beschikken elk over twee brandweerwagens, maar ze zijn iets verschillend. De eerste aanvalswagen, een tankautospuiter, van Brummen beschikt over een hogedrukspuit, die met een voorraad water van ruim 3000 liter ook bij natuurbranden wordt ingezet. De eerste wagen van Eerbeek is ook een tankautospuiter. De tweede wagen in Eerbeek moet het water putten uit een naburige ‘bron’ en kan enorme hoeveelheden water verspuiten, tot wel 4000 liter per minuut. De post in Brummen beschikt ook over een HV-voertuig dat gebruikt wordt bij grote ongevallen en andere incidenten. Ten behoeve van calamiteiten op de IJssel beschikt de brandweer van Brummen ook over een boot.

Elk brandweerkorps heeft zijn eigen personeelsvereniging, die eens per jaar een leuk feestje viert, met ook de burgemeester erbij, want die is formeel hoofd van de brandweer.

De korpsen van Brummen en Eerbeek vormen, als puntje bij paaltje komt, een hecht geheel, maar er zijn wel eens kleine wrijvingjes geweest, vroeger meer dan tegenwoordig, weet Gerrit te Bokkel. "Het had niet veel om het lijf," glimlacht hij. Mooi beroep, dat van brandweerman, maar als er een enkele keer een vacature is, kost het toch enige moeite die te vervullen. Dat was vroeger niet het geval

Naast de twee brandweerkorpsen bezit elke grote fabriek in onze gemeente over een eigen (bedrijfs)brandweer. Blijkens een melding uit de jaren zeventig was het aantal branden toen heel anders. In 1977 in Brummen 36 branden en 21 oefeningen, in Eerbeek 17 branden en 12 oefeningen.

Te Bokkel bezit een landbouw- en paardenbedrijf, waar jonge mensen lessen kunnen nemen in het paardrijden. Naast de brandweer heeft Gerrit ook vele jaren in de plaatselijke politiek gezeten als voorzitter van de CDA-fractie. Maar zijn gezicht fleurt pas echt op, als je het over de brandweer hebt en de vele mappen met papieren die hij ervan overgehouden heeft. Te Bokkel koestert de wens dat er ooit nog eens de geschiedenis van de brandweer in de gemeente Brummen te boek wordt gesteld. Zoon Erwin wil later de geschiedenis van beide korpsen te boek stellen, waartoe ir. Frits Willems al veel graafwerk in de archieven heeft verricht. Misschien dat Gerrits oudste zoon (ook brandweerman) die taak nog eens gaat oppakken.

Tegenwoordig is er in onze gemeente ook een vrouw lid van een brandweerkorps. Zesendertig jaar geleden geen enkele. Toen er in die dagen over gestemd werd, stemde iedereen tegen. Allemaal mannen!

Piet Willemsens

Brandweerwagen Brummen anno 2009

Havezathe 'De Rees' te Leuvenheim (deel 2)

'De Rees' in 1899

In dit tweede deel over de havezathe 'De Rees' te beginnen met een document genummerd 6 uit het huisarchief. Een brief in oktober 1658 geschreven aan Coenraad van Housz tot de Rees door Hendrik van Essen, Richter van Veluwenzoom. Het betreft de aankondiging van een publicatie betreffende het schoonmaken van de Assenbeek, die door de scholtis van Rheden in Spankeren gedaan zal worden. (zie het hierna afgebeelde document en de transcriptie op de volgende pagina.).

miën Heere ende Heere

Heer by gheen dwarslichte publicatie, soe te doen
tot kruining als te spankeren eerste in socht, dat de
Richtersblijft om mynen brief, met datte van publicatie
van socht tot keerde sal elken oerkeleiding ten einde
te spankeren in publicatie oora geteide
daer gaat oora in publicatie die min tot Loband
soe doon die socht, oora sal doen publicatie ten ware
dat het by dit salen onmogelijk wint waar van 1658
van socht, nadan cont spreken, waarmede

myen Heere ende Heere in 1658 met daer alle fte
naest dinstelike gebednisse van myn in omme an de speke,
in Goedes stede bekeer

by 1658 dinstelike bekeer

ryt dinn dan 16
26 oct 1658

H. E. S. S. H.

mien Heere ende Neeve

*Hier bij ghaan d' versochte publicatieën soo te doen
tot Brummen des te Spanckeren laste den scoltis dat hi
het dubbelt van mijnen brief met darto van publicatie
den scoltis tot Reede sal hebben over te seinden ten einde
tot Spanckeren publicatie oock gescide.
Daar gaat oock bij publicatie die men tot Lovenom
sal doin die d' scoltis oock sal doin publiciren ten uure
dat het bij dit saison onmogelick waren waarvan u edele
den scoltis nader cont spreecken, waarmede
mijn Heere ende Neeve ick U Weledele met d'alderliefste
naast dienstlicke gebedenisse van mij en d'mijne an de selve
in Goodes schidts (= bescherming; vgl Duits: Schutz. WR) beveele.*

*U WelEdele dienstwillighe Neeve
Hendrik van Essen*

uyt Arnum den 16/26 Octobris 1658

Op de achterkant staat:

“Papieren aangaande de Assenbeecke en wat gerechtigheid het Huys de Reest
daeromtrent is hebbende

Publicatie door d' Hendrik van Essen [.....]

om d' Assenbecken door Lōiven lopende te ruymen nu wat die daervoor ende
dycker door te stecken”

In het document 7 van het huisarchief vinden we de tekst van de publicatie:

*Dit navolgende te publiciren
tot Loivenom*

*Alsoo voor deesen verscheiden publicatiën ghedaan sijn oock op seeckere
breucken dat alle en elck die sulcks toegedane die d'Assebeecke schuldich sijn
en behooren te ruymen en op te graven, als oock die tochtgraven sich daarin
eponerirende of te ontlastende echter daarvan sijn gebleeven in gebreecken
tot groote nadele van d' weeghen en boiven als van eenighe daar aangrensen-
de nabuiren, soo ist dat bij deesen sy alle en elck int bijsonder gewaarschout
worden alsnoch binnen den tijdt van acht daghen na deese publicatie die*

voorschreven Assenbeecken alsmede die tochtgraven daarin sich ontlastende op te graven, dat voor versuim van hunluiden nymants stade hebben 't pretendiren op d'boite van vir [helen] ponden to verbeuren bij d' ghene die daar van in gebreecke sollen mogen blijven.

*Henrick van Essen. Richter tot Arnhem
ende van Veluwensoom*

Uit bovenaangehaalde documenten moge blijken dat het waterrecht van 'De Rees' in al die jaren nog al wat correspondentie heeft opgeleverd en waarschijnlijk ook de gemoederen in de buurtschappen Leuvenheim en Spankeren heeft beziggehouden.

Nadat Reinier van Housz tot de Rees overleden was, verzocht zijn weduwe, Ernesta van Lawick, remissie der 8 guldens jaarlijks. Deze remissie werd haar de 2e mei 1693 toegestaan. Met dat al bleef het recht om het water van de Leuvenheimse beek tot op zekere hoogte op te stuwen aan 'De Rees' verbonden en in latere koopakten wordt dan ook steeds van dit waterrecht gewag gemaakt. (H.M. Werner: 'Gelderse Kastelen' deel II, blz 276 - 278 aant. C).

Coenraad van Housz tot de Rees woonde, evenals hoogstwaarschijnlijk alle reeds genoemde heren van de Rees, op het kasteel 'De Rees', maar toen hij Drost van Borculo werd, vestigde hij zich daar. Hij liet twee dochters en een zoon na:

1. Agnes Elisabeth, oudste dochter die op 30 augustus 1658 met Bernhard Richard van Schoonebeek tot Nienburg (of Nijenberg) huwde;
2. Elisabeth Agnes, die op 7 november 1660 huwde met Ernst Valentijn von Löben, Heer van Spaensweerd.

Beide dochters huwden te Brummen in de Nederlands Hervormde kerk en werden ook te Brummen begraven.

3. Reinier van Housz tot de Rees. Hij was mogelijk het oudste kind en was cornet onder de ritmeester van Arnhem.

Hij was op 16 augustus 1668 te Wageningen gehuwd met Ernesta van Lawick en was in 1692 overleden, want op de vierde april van dat jaar verkochten zijn weduwe, zijn zoon Johan en zijn dochter Johanna Elisabeth het Huis en Havesathe 'De Rees' voor 4000 Carolusguldens aan Alexander Schimmelpenninck van der Oye tot Engelenburg en Kell. Alexander stierf in 1694 en vermaakte het goed aan zijn zuster Johanna Schimmelpenninck van der Oye.

Zij was gehuwd met Assueer van Appelthorn, die na zijn huwelijk Heer van Engelenburg en Kell werd.

Onder nummer 15A bevindt zich in het huisarchief van een beschrijving van de landerijen, die bij 'De Rees' hoorden. Deze ongedateerde vermelding is – naar ik vermoed – uit het laatste kwart van de zeventiende eeuw (ca 1685 of mogelijk van 1692)

De Groote van 't Bouw- ende Weijdelanden die om het huis de Rees gelegen zijn.

A.	<i>De weijde langs de gracht</i>	1	mar	5	hon	70
B.	<i>De weijde langs de mulle weijde- ke en hoymaet</i>	6		5		60
C.	<i>De weijde genamt mulleweijdeken</i>	3		0		50
D.	<i>Weijde genamt de hoymaet</i>	2		4		82
E.	<i>Het elsebosken</i>	0		5		5
F.	<i>Het weijdeken int elsebosken</i>	1		0		87
G.	<i>De weijde langs Koelmanweijde</i>	1		1		27
H.	<i>Het weijdeken langs de Slachboom-camp</i>	0		4		53
J.	<i>De weijde genamt de Kalverweijde</i>	1		2		94
<hr/>		<hr/>				
<i>Aan weijdeland</i>		<i>somma</i>	20	1		27
<hr/>						
K.	<i>Bouwlant genamt de Camp aen den Slachboom groot mette de al</i>	3		1		73
L.	<i>De Camp genamt de Lueren</i>	3		5		24
M.	<i>Het hoveken ackermael</i>	0		1		18
N.	<i>Noch een hoveken ackermael</i>	0		4		34
<hr/>		<hr/>				
<i>Aen Bouwlant</i>		<i>somma</i>	8	0		49
<hr/>						
		<i>int geheel</i>	28	1		76

Al met al heeft men hiermee alleen maar een indruk van de gronden die in gebruik zijn. In hedendaagse oppervlaktematoren bijna 24 Ha. Daarnaast zal er ongetwijfeld nog een aardig deel 'woeste grond' aan 'De Rees' hebben toebehoord. Een duidelijk beeld van de totale grootte van het goed 'De Rees' is uit bovenstaande beschrijving dus niet af te leiden.

Bewoonden de vorige eigenaars van het goed steeds het kasteel zelf, in de toekomst zou dit vele jaren niet meer gebeuren. Reden hiervoor was, dat 'De Rees' in één hand gekomen was met vele andere aanzienlijke landgoederen.

Johanna Schimmelpenninck van der Oye, Vrouwe tot de Engelenburg, Kell en de Rees, erfde vele goederen van haar vader, Alexander Jacobsz. Schimmelpenninck van der Oye, en van haar in 1694 kinderloos overleden broer Alexander. Zij zelf stierf in april 1720 en was twee maal gehuwd geweest:

1. in 1677 met Hendrik Reyner van Laer, Heer tot de Lichtenberg, lid van de Ridderschap van de Graafschap en kapitein van de gardes van stadhouderkoning Willem III, gestorven in 1682 en te Silvolde begraven.

2. in 1687 met Assueer van Appelthorn, geboren 1661, overleden 13 oktober 1726 zonder kinderen na te laten.

Johanna had echter uit haar eerste huwelijk een dochter (Johanna en gehuwd met Alexander Bernhard van Spaen, een zoon Alexander, die zich mistrouwde (*mésalliance*), en een zoon Hendrik van Laer, Heer tot de Lichtenberg, Engelenburg, Kell en de Rees, geboren op 17 juli 1680, geadmitteerd aan de Ridderschap van de Graafschap, lid van de Staten-Generaal, overleden 4 februari 1721 en te Silvolde begraven.

Op 2 juni 1705 was hij op het slot Lichtenberg gehuwd met Johanna Henriëta van Keppel, geboren 3 maart 1683 en dochter van Frederik van Keppel en Elisabeth Geertruid van Laer, zuster van Hendrik Reyner van Laer voornoemd. Zij was dus een volle nicht van Hendrik van Laer en zij overleed 21 juni 1767.

Uit dit huwelijk werden drie zoons en twee dochters geboren. Na de dood van hun vader volgden de zoons hem en elkaar op als heer van de genoemde heerlijkheden en bezittingen. Daarna kwamen Lichtenberg, Engelenburg en Kell aan de oudste dochter en 'De Rees' aan de jongste.

'De Rees' kwam in 1732 in bezit van Henriëta Johanna Assuera Jacoba van Laer, Vrouwe tot de Rees, op 15 juli 1750 te Zutphen op huwelijkse voorwaarden getrouwd met Leopold Diederich Moritz Ludwig von Loë, Heer tot Overdijck en Laer, welke laatste heerlijkheid hij later verkocht. Hij overleed in 1754. In datzelfde jaar lieten de eigenaren een nieuwe klok aanbrengen met het opschrift 'Soli Deo Gloria'. Henriëta, Vrouwe tot de Rees, overleed in 1790, zesendertig jaar na het overlijden van haar zo jong gestorven man.

Hun zoon, Hendrik Jan, Baron von Loë van Overdijck, Heer van Overdijck, Olt-Oolde en de Rees, bekleedde vele militaire rangen, was geadmitteerd aan

de Ridderschap van Gelderland en Ridder en Commandeur der Duitse Orde. Hij was districts-commissaris van verschillende Achterhoekse plaatsen, o.a. van Doesburg, waar hij 25 juni 1832 overleed. Hij was de enige erfgenaam en werd op 3 januari 1791 met het goed 'De Rees' beleend, dat toen weer een afzonderlijk leen werd.

Op 13 augustus 1773 was de havezathe 'De Rees' met haar toebehoren tot leen gemaakt om met 'De Engelenburg' geconsolideerd te blijven. Dit tot leen maken was een handreiking van Henriëtta van Loë aan haar neef Jacob Derk Carel van Heeckeren, toenmalig bezitter van 'De Engelenburg'. De aanzienlijke boerenplaats 'De Leye' - ook een bezit van Jacob Derk Carel van Heeckeren, gelegen tussen het dorp en 'De Engelenburg' - werd van de leenplicht gevrijd en de leenheer (de Landschap van Gelderland) wenste er een ander leen voor in de plaats. Hetgeen met 'De Rees' dus geschiedde.

In 1806 had Hendrik Jan van Loë reeds 'De Rees' op naam van de nieuwe eigenaren laten overschrijven. Deze nieuwe eigenaren waren in totaal 19 familieleden. In 1829 staken deze familieleden de hoofden bij elkaar en kwamen Alexander Carel Jacob, Baron Schimmelpenninck van der Oye en zijn zuster Margaretha Sophia door onderhandse verkoop in bezit van 'De Rees'. Met deze eigenaren brak voor de oude havezathe een nieuwe tijd aan. Het kasteel was meer dan een eeuw niet bewoond geweest en verkeerde in een tamelijk vervallen staat. Het werd gesloopt en op een plaats, gelegen tussen het gesloopte kasteel en de in die tijd aangelegde nieuwe straatweg van Arnhem naar Zutphen - die wat westelijker loopt dan de vroegere landweg -, verrees in 1833 een nieuw landhuis, waarin de nieuwe bewoners hun intrek namen.

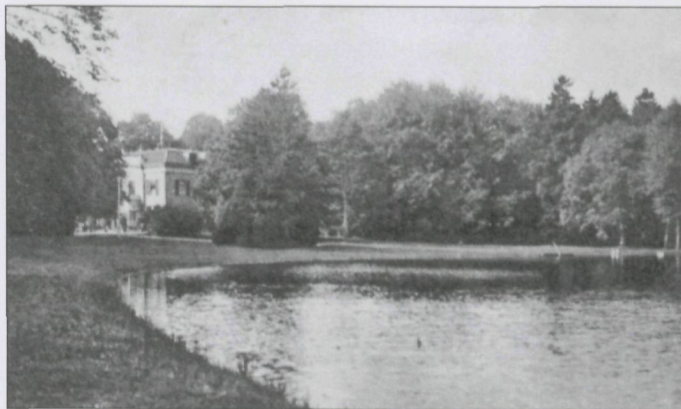

“Het oude kasteel bestond uit een langwerpig gebouw, van trapgevels en een laag slank torentje voorzien, van voren aansluitende tegen een hoge, zware muur met een vooruitspringende vierkante toren, waarin zich de ingang bevond. Deze muur, waartegen nog andere gebouwen gelegen waren, omsloot voorts een ruim binnenplein en was wederom door brede gracht omgeven, waarover een ophaalbrug toegang tot de hoofdboort gaf. Van de grachten, die het oude kasteel omgaven, zijn achter in de tuin nog verschillende fragmenten overgebleven, die allen met het lopend water van de Leuvenheimse beek in verbinding staan. Overigens is er van het oude kasteel niets meer te vinden of overgebleven,” zo schreef H.M. Werner al in 1895.

Van het oude kasteel liep vroeger een met prachtige eiken omzoomde laan tot aan de straatweg, de Reesterallée. Toen echter in 1833 het nieuwe huis van de Schimmelpennincks werd bewoond door reeds genoemde Margaretha Sophia, met haar moeder en haar broer Frederik Jan Jacob Carel, liet mevrouw Schimmelpenninck het grootste gedeelte van deze prachtige eiken vellen. Dit om ruimte te maken voor een nieuwe tuin, ‘naar moderne smaak aangelegd’. Een aantal bomen, dat niet in de weg stond, bleef echter staan en nog steeds staan er een twintigtal eeuwenoude getuigen die de richting van de vroegere allée aangeven.

In 1839 overleed Frederik Jan Jacob Carel op ‘De Rees’ en dit was een reden voor zijn moeder om zich in Arnhem te gaan vestigen. Dochter Margaretha Sophia, die nog steeds ongehuwd was, ging met haar moeder mee. Mevrouw Schimmelpenninck van der Oye, geboren Pallandt, stierf in 1855, haar dochter in 1866. Doch toen was ‘De Rees’ al lang weer in andere handen.

Wordt vervolgd in de volgende uitgave van ‘De Marke’.

Willem Reusink

Eeuwenlang ligt er al aan de noordkant van ‘De Rees’ een door de Leuvenheimse beek gevoede vijver, die steeds verder met riet dichtgroeit.

Een buurtschool in de 18e en 19e eeuw

In de twee resolutieboeken van de mark van Oeken, die bewaard worden in het gemeentearchief, bevindt zich over de school te Oeken het volgende:

Op 31 Maart 1756 werd door den markerichter aan de geërfdn medegedeeld “hoedanig de schoole van Oeken, op de gemeente van haare mark gestaan hebbende, door Wessel Ryksen, smit, was weggehaald, tot groot nadeel der ingezetenen van Oeken, die daardoor gepriveert en belet worden om haare kinderen ter schole te kunnen senden, verzoekende hieromtrent redres, en dat de schoole wederom op de gemeente van Oeken tot gerief der kinderen van de ingezetenen mag herstelt, en Wessel Ryksen, hetzy in der minne of door mid-delen rechtens, tot herstellinge van dezelve genecessiteert worden.”

De geërfdn besloten dat gehandeld zou worden zooals de markerichter verzocht. Over den afloop van deze zaak blijkt niets. Doch op 12 October 1807 droeg de markerichter aan de geërfdn voor: “dat hij deze vergadering heeft doen beleggen, om reden dat door een aantal ingezetenen dezer buurschap onderscheiden aanzoecken bij Zijn Edel Gestrenge waren geschied om een school op te rigten als in vroeger jaren immer in deze mark bestaan had, en dat vervolgens een schoolmeester daartoe mogt worden aangesteld. Zoo heeft de vergadering na rijpen berade, zoo tot behoud van haar regt als tot gemak voor de in- en opgezetenen dezer buurschap, goedgevonden een school te zetten op zodanige driehoek als tusschen de allee, loopende van den Bergenpas naar het veld, en het Kapellenkerkhoff is gelegen, en tot opbouw van dien bij provisie een som van zesendertig guldens besteed; en dat alles onder nadrukkelijke voorwaarde, dat het gebouw met den grond in volkomen eigendom aan deze mark zal toebehoren en verblijven.”

Tevens werd toen een schoolmeester aangesteld, bij provisie en tot herroepens toe, “met specialen last aan denzelven om zich ten aanzien 's Rijks wetten op het Lager schoolwezen stiptelijk en conform van dien te gedragen”.

Die keuze schijnt geen gelukkige te zijn geweest, want in de vergadering van 23 October 1809 berichtte de markerichter: “dat bij hem onderscheidene malen klagten waren ingekomen over het slecht gedrag van onzen Oekenschen schoolmeester, verzoekende hierover het goedvinden der geërfdn te verne-men; waarover gedelibereerd zijnde, hebben de geërfdn, schoon deze ongunstige rapporten zich maar al te zeer confirmeerden, egter, om alle middelen van verbetering niet onbeproefd te laten, besloten den heer markenrichter te verzoeken den gemelden schoolmeester te doen roepen en ten aanhoren der geheele vergadering zijn slecht en onbetaamelijk gedrag voor oogen te hou-

den. Gemelde schoolmeester, daarop binnengegaan zijnde, betuigde hartelijk berouw over zijn wangedrag en beloofde beterschap voor het vervolg. Daarenboven werd onder de presente geërfd en ingelanden, welke met innig medelijden over dien ongelukkigen schoolmeester bewogen waren, eene vrijwillige collecte voor hem gedaan, welke heeft gerendeerd de somma van f 2 — 1 — 8 (twee gulden, 1 stuiver en 8 penningen).

De vergadering, in overweging genomen hebbende dat de woning en school van voornoemden meester in een slechte situatie zich bevinden en bijna niet meer bewoonbaar zijn, heeft geresolveert om een commissie uit haar midden te benoemen om met de minste kosten en met den meesten spoed de Oeksche school te laten repareren, mits die reparatiën de somma van veertig guldens niet te boven gaande".

Op 23 Augustus 1823 besloten de markgenooten het schoolgebouw met den grond aan het ambt Brummen aan te bieden, mits school blijvende. Bij weigering zou alles in openbare veiling verkocht worden, waartoe op 30 September 1825 besloten werd.

In 1850 stonden de gerechtigden hun baten - uit de ontbinding der mark voortvloeiende - af voor een bijdrage in de kosten der nieuw te bouwen school in de buurschap Oeken.

Bovenstaand artikel stond in 1912 in 'Bijdragen en Mededelingen Gelre', ondertekend met SL (waarschijnlijk J. Sluyters)

In de vorige 'Marke' stond het gedicht 'De Pomp', dat door de Brummense onderwijzer-journalist Han de Vos in de jaren '50 van de vorige eeuw werd geschreven. Han de Vos schreef echter veel! Ontelbare gedichten uit zijn pen, vaak geënt op de actualiteit, verschenen in de Brummense Courant. Eind jaren '50 gaf hij bij de Zutphense uitgeverij Thieme een twintig pagina's tellend boekje met gedichten uit, getiteld: 'Wij leren declameren', waaruit het hieronder afgedrukte:

Overpeinzingen van een bejaard mens

Als ik onze jeugd hoor praten
Over hun vakantietijd,
Kan ik het onmoog'lijk helpen
Dat ik al dat grut benijd!
'Dames' nog in bakvisjaren,
'Heren', die nog jongens zijn,
Maken buitenlandse reizen!
En ik? ... 'k Voel me, o, zo klein!
Want zo'n reuzen-buitenkansje
Had ik heus niet in mijn tijd!
Ik was met een nucht're spoorreis
In mijn jeugd reeds zeer verblijd!
En Mocht ik eens gaan logeren,
Al was 't voor twee nachtjes maar,
Dan gevoeld' ik m' een gelukskind,
't Lijkt een sprookje, maar 't is waar!
Ja, de tijden zijn veranderd;
als ik zo de jeugd aanschouw!
't 'Nieuwe tijden, nieuwe zeden',
Handhaaft zich nog steeds getrouw!

'k Hoop slechts, dat de jeugd van heden,
Al die voorrechten waardeert,
Van de reisbelevissen
Heel veel goeds en nuttigs leert!

Aankomst per
boot van Sint
Nicolaas en
Pieten bij de
Hallsebrug in
november 1970

Collage van foto's
uit bezit van mevr.
De Vries-Maatman.

Als deze uitgave bij u in de bus valt,
duurt het nog zeven weken voordat het
Sinterklaasfeest gevierd gaat worden.
Maar over een week of vier zal zijn
aankomst weer voor de nodige span-
ning in de kindharten zorgen.
Uw eindredacteur zet ook zijn schoen
in de hoop dat er wat bijdragen voor
'De Marke' in gedaan zullen worden!

RestauratoreNederland
VERENIGING VOOR CONSERVERING EN RESTAURATIE

erkend
HAND
boekbinder

Restauratie atelier Sterken BV

Atelier voor restauratie en conservering van papier en
perkament

- Archieven & Brieven
- Boeken & Bijbels
- Prenten & Grafieken
- Kaarten & Wandkaarten
- Charters & Zegels

Engelanderholt 3, 7361 CZ Beekbergen
Tel : 055-5423147 Fax : 055-5430614

E-mail : info@sterken.nl

www.sterken.nl

Blankhart & Bronkhorst Netwerk Notarissen

Het kantoor voor
eigentijdse dienstverlening met
een persoonlijke benadering...

Wolterbeeklaan 3
7361 ZD Beekbergen
T (055) 506 33 33
F (055) 506 31 01
E info@bbnetwerknotarissen.nl

www.blankhartbronkhorst.nl

13787

Lian Brandsma
Uitvaartzorg

Voor een uitvaart met zorg in Loenen, Eerbeek en wijde omgeving

Dag en nacht bereikbaar

Waar u ook verzekerd bent,
u kunt altijd bij mij terecht

Bel nu voor een afspraak om uw
uitvaartwensen vast te leggen:
kosteloos en vrijblijvend

tel 055-505 01 59

www.lianbrandsmauitvaartzorg.nl

